

quinque partibus, Solis & Lunæ ana decem partibus, Stanni & Plumbi ana partibus duabus, Mercurii parte una Electrum *Theophrasti* sit componendum, adest quidem proportio ponderum & metallorum conflandorum, sed ex hisce non fit vera Cinnabaris. Particulariter ergò vera eorum sententia esse potest; non autem universaliter quamvis res subintelligatur affinitatem aliquam suo colore cum Cinnabari habens. Sic compositio vel mixtura duorum mineralium  $\text{¶}$ ris &  $\text{¶}$ rii: item sulphur solis cum mercurio lunæ philosophico junctum artificio singulari, Cinnabarin exhibet.

---

C A P U T XIV.

*Anthracem, Ammochrysum, Hæmatiten, Hyacinthum, Granatum, Balassum, Carneolum, Corallia rubra, Schistum & Pyriten à Cinnabari Minerali separat.*

**C**olore similitudinem & affinitatem ejusmodi lapides cum Cinnabari minerali habere videntur, qui tamen ab hac multis differunt modis, uti ex sequentibus patebit.

Anthrax primùm est, à quo Cinnabaris nativa differt. Rubinus verus, si magnus est & radiantis splendoris, carbunculus, *Græcè ἀνθραξ* propriè dicitur, quia carbonis instar accensi rutilat & micat. *Joh. Schroderus Pharmacop. Chymic. Medic. lib. 3. cap. 5. Frid. Hoffmannus in Clav. Pharmaceutic. Schroderian. lib. 3. cap. 5. Gualter. Charleton Onomastic. Zoic. & Mantiss. de Fossil. pag. 276. Cinnabarin*



barin mineralem seu Minium naturale, das Quecksilber. Ergo carbunculum vocat *Vitruvius Architectur. lib. 7. cap. 8.* cum prunæ Minii vena similis sit. Illius hæc sunt verba: *Ingrediar nunc Minii rationes explicare. Id in agris Ephesiorum Cilbianis primum memoratur esse inventum, cujus & res & ratio satis magnas habet admirationes. Foditur enim gleba, quæ anthrax dicitur, antequam tractationibus ad Minium perveniat, vena uti ferreo magis subruffo colore, habens circa se rubrum pulverem. Cum id foditur, ex plagis ferramentorum, crebras emittit lachrymas argenti vivi, quæ à fossoribus statim colliguntur.*

*Ex Minii item gleba, inquiunt in Lexico Græco-Latino G. Budæus I. Tusanus & R. Constantinus, quæ anthrax dicitur, destillat argentum vivum. Hoc ipsum nativum Minium, cujus perniciosus halitus in fodinis, pulvisque, dum teritur aut politur, in respirando attractus, nunc quidem rarum est: sed quod lethalius est, substituunt Officinæ suam, ut vocant, Cinnabrium; hoc à Chymistis paratur ignis artificio, constatque argento vivo & sulphure ustulatis.*

Verum enim verò Cinnabrium minerale, seu Minium naturale propriè non est anthrax, sed ob coloris similitudinem ita dicitur. Sic ob coloris similitudinem Græci multas res vocârunt anthraces, ut sunt (1.) vena Minii, quam *Vitruvius* carbunculum dicit. (2.) Hæmatites, cujus *Plinius hist. nat. lib. 36. cap. 20.* meminit. (3.) Gemma illa nobilissima, quam *Plinius lib. 37. cap. 37. hist. nat.* vocat carbunculum. Est & anthracitis appellata in *Thesprotia* fossilis, carbonibus similis. (4.) Terræ genus, cujus rei rusticæ Scriptores mentionem fecerunt, illam esse terram credimus, quam *Saxones*



locis nonnullis effodiunt, in sole siccant, & pro ligno utuntur: illa deinde ad fovendum ignem asservatur, & proculdubio bituminis species est. Saxones vocant *Thorff*. Estque bitumen, calore solis extra terram exsiccatum, mater proculdubio carbonis lapidei, qui est bitumen induratum calore intra terram; vocant autem terram, forsan, quia sole torrefit. (5.) Est id, quod *Theophrastus* describit, cum inquit: *Quos autem mox carbones vocant in eorum numero, quæ propter usum fodiuntur, habendi terreni sunt. Exuruntur autem & igni accenduntur, quemadmodum carbones. Sunt enim circa Liguriam, ubi & electrum, atque in Elide, quæ dicitur ad Olympia, ea quæ per montem est via, quibus & ærarii utuntur.* Sic etiam terræ quoddam genus describit *Georgius Agricola de Re Metallic. dialog. pag. 450. & seq.* calore subterraneo adeò excoctum, ut atrum ac leve sit, perinde ac carbo, attamen pingue, quo fabri ferrarii multis jam annis per totam ferè *Misniam* carbonum loco usi sint; *Germanis Steinkolen*, quasi λιθάνθρακες, dicitur. Dicit *Theophrastus* λεώδες, quia ita leves sunt, ut aquæ innatent, quod videtur esse terræ excoctæ & raræ. In agro *Leodiensi* effodiuntur graves, quæ dicuntur λιθώδες. De hisce *Plinius* nihil habet. *Græci* autem tam carbones quàm prunas άνθρακας appellant, quibus fabri ferrarii & ærarii utuntur.

*Ammochryso*, seu *Aurenio* deinde *Minii* nativi color est, flavescens interdum substantia, arenosa, & quæ aureo pulvere conspergitur. Hujus meminit *Plinius hist. nat. lib. 37. cap. II.* hisce verbis: *Arenarum similitudo est in Ammochryso, velut auro arenis misto.*

*Hæmatites* est tertio, à quo *Cinnabaris mineralis*



lis plurimum distat. Dicitur is *Germanicè Blutstein*; vel quòd sanguinei coloris sit; vel quòd sanguinem sistendi vi polleat; vel quòd attritus cotibus aquariis, succum sanguineum fundat. Sanguine propriè obscurior est, ac si ferri scobes Minio nativo miscerentur. Mediæ naturæ inter terram, lapidem & metallum esse videtur. Lapis est colore sanguine concreto obscurior, durus, striis Æonii instar exornatus, glebosus, vim sanguinem sistendi habens. Ejus genera quinque recenset *Plinius hist. nat. lib. 36. cap. 20.* inter quæ tamen quædam potius ad rubricas & Cinnabarin nativam sunt referenda, quàm ad hæmatiten. Quare *Martinus Rulandus Lexic. Chymic. pag. 285.* hæmatiten crustaceum. Cinnabari vel Minio factitio similem: Item hæmatiten *Hercynium*, qui instar Minii factitii intus splendet: & terram rubram, rubricæ fabrili similem, in qua terra in *Misnia* schistos reperitur, adducit. Idem *Plinius lib. 36. cap. 20. hist. nat.* hæmatiten & schiston cognationem habere docet, & hæmatiten discernere venas rubentes, & quòd sit naturâ friabilis. Differt tamen hic ab illo; schistos enim est pallidior & crocei coloris ac friabilis suapte naturâ fissilis, concreto & alterno cohærentium venarum adhæsu armoniaco sali similis. Ast hæmatites venis rubentibus friabilis est & sanguineus. Naturæ Ætialis est. Fit hæmatites etiam ex magnete combusto, seu igni artificiali, seu calore terræ. Hinc non est impossibile, ut ubi sit magnes, ibi etiam reperiri hæmatiten. In variis *Germaniæ* locis reperitur, inter rubricas & ferri fodinas, sed præ reliquis commendatur *Hispanicus*; & qui *Compostellâ* adfertur, figuram angulosam, & ferri nigricantis colorem & splendorem habet.



Habet vim adstrictivam glutinantem; unde in hæmoptœe ac omni hæmorrhagia, item pulmonum ulceribus commendatur; in dysenteria notabilem etiam præstat energiam. Manu detentus narium sistit hæmorrhagiam, vel fronti etiam applicatus; & tunc cum aq. bursæ pastoris, plantaginis; spermatis ranarum, &c. misceri potest. In nimia uteri hæmorrhagia externè quoque cum aqua spermatis ranarum & aceto rosaceo adhiberi potest.

A Cinnabari nativa quartò quoque multum Hyacinthus distat, ab hyacinthino colore ita dictus, coloreque rutilo & ex flavedine rubenti præditus. Cùm varios etiam habeat coloris sui gradus, eorum respectu variæ ejus constituuntur species. Sunt, qui Minii nativi & sanguinis biliosi instar rutilent: sunt, qui colore croceo flavescant: sunt, qui succinum flavum æmulentur, qui viliores sunt: sunt, qui album succinum referant, qui vilissimi habentur. Differt ab amethysto; fulgur quippè violaceus in amethysto emicans dilutus est in hyacintho, primo aspectu gratus, evanescens, antequam fatiat, marcescens celerius nominis sui flore. Sunt etiam alii orientales; alii *Europæi*. Ad *Isaram* fluvium, in confinibus *Silesiæ* & *Bohemiæ*, inveniuntur *Europæi*, suntque orientalibus ignobiliore. Orientales mittit *Æthiopia*, *India*, *Arabia*.

Hic in frequenti est usu; vim enim habet cordialem alexipharmacam; specificum etiam est contra spasmus; & pro amuleto tempore pestis collo appendi solet.

Longè à Cinnabari minerali quintò abest etiam Granatus, *Gallis vermeille* (quòd Minii rubedine flagret) A pomo granato nomen habet, & inter rubinos etiam à quibusdam recensetur. Est autem



gemina dura, & flavedine obscurè rubens, instar ignis, aut Minii nativi, tincturam suam in igne non remittens. Gemmam eum dicit *Frid. Hoffmannus* in *Clav. Pharmaceutic. Schroderian. l. 3. c. 5.* rubeam pellucidam, similem balauftiis, coloris rosacei, carbunculo obscuriorem. Speciem carbunculi faciunt eum *Joh. Schroderus Pharmacop. Medic. Chymic. lib. 3. cap. 5. Andr. Baccius de Gemmis pag. 55. & alii.*

Sunt autem alii orientales, alii occidentales. Illi ex *India, Cambaja, Æthiopia* adferuntur. Hi colorum gradibus differunt; reliquis, orientalibus etiam, præferuntur *Bohemici*, ob tincturæ præstantiam. Reperiuntur quoque in *Norwegia* dodecalaterum, sed impuriore, venâ talci plerumque infecti, colore ad nigredinem tendentes, ut eo primum genus orientalium æmulari videantur, naturâ quandoque politi. Vid. *Onomastic. Zoic. & Mantiss. de Fossil. Gualt. Charletonis pag. 277.* Orientales enim & reliqui vi fortioris ignis liquefcunt, ac instar vitri alicujus coagulantur; hi verò *Bohemici* ignem sustinent fortissimum, & in eo neque colorem, neque pondus mutant, nec diffluunt, sed solidi ex ipsis flammis vicissim emergunt.

Solaris naturæ sunt; hinc nonnulli quædam Solare in se habere censent. Propterea etiam sibi persuadent, si hoc quædam elici posset, quod metallorum transmutationem hoc medio perficere vellent. Alii quædam hoc Mercurium figere conantur. Verum omnia sunt vana. Cordis & cerebri affectibus medentur granati; unde melancholiæ adversantur, cordis palpitationem, sanguinis spuitionem, &c. sistunt. Veneno quoque resistunt; hinc *Zacutus Lusitanus Histor. Medic. Princip. 51. lib. 4.* putavit, omnes gemmas vi  
pol-



pollere bezoardicâ contra pestem, cum veniant in plura pretiosa antidota, de quorum usu saluberrimo legi potest *Steph. Castrensis de Meteor. Microcosmic. lib. cap. 3.* quod ipsum utut verum sit, selectus nihilominus est habendus.

A Cinnabari minerali sextò disjunguntur pariter Balassius & Carneolus. Balassius rubini species est, exiguam & languidam habens rubedinem. Eum *Anselmus Boetius de Boot Gemm. & Lapid. histor. l. 2. c. 13.* matrem aut matricem rubinorum appellat: propterea quòd (ut infans in utero materno sanguine nutritur) in hac rubinus formetur, alatur ac excrescat. Confer. *Joh. de Laet de Gemm. & Lapid. l. I. c. 2.* Carneolus, quòd carnis colorem imitetur, sic dicitur; aliis Sardius appellatur (ab Insula *Sardinia*, naturâ suâ multa tineturarum & purpurarum genera producente; undè olim optimus adferebatur, vel à similitudine à fardis sale conditis desumpta, quarum colorem repræsentet) *Germanis Carneol.* Primus lapis in rationali *Aaronis*; sanguinis subcitrini aut biliosi, vel loturæ carnis colore similis; semiperspicuâ & obscurâ quasi nubeculâ perfusus; undè ipsum quoque *Anselm. Boetius de Boot. Gemm. & lapid. histor. lib. 2. cap. 80.* semiperspicuum esse, & loturæ carnis similem dixit, cum in corpore ipsius quasi rubrica aut caro pellucere, sed offundi obscurâ nubeculâ videatur. Circa *Sardiniam* laudatissimus reperitur; secundum locum habet, qui circa *Epyrum*, nostro seculo *Albaniam* appellatam & *Aegyptum* invenitur. Omnibus tamen præfertur, qui in *Babylone Assyriorum* nascitur.

Sanguinem hic undiquaque fluentem peculiari proprietate sistit, vel intus propinato pulvere, vel exterius lapide admoto. Ventri alligatus partum



conservare dicitur. Gestatus fertur lætitiā conciliare, audaciam facere, fascinoes prohibere. Sardinum apud antiquos frequenti in usu fuisse asserit *Plinius hist. nat. lib. 37. cap. 7.*

Corallia rubra septimò separantur admodum à Cinnabari nativa. Hæc frutices sub aqua marina generatos nominant *Anselm. Boetius de Boot Gemm. & Lapid. histor. l. 2. c. 153. Petr. Andr. Matthiolus comm. in lib. 5. Dioscorid. cap. 97. Joh. de Laet. de Lapidib. & Gemm. l. 2. c. 2. Petr. Poterius Pharmacop. Spagyric. lib. 2. cap. 21. Joh. Schroderus Pharmacop. Medic. Chymic. l. 3. c. 6. Joh. Ludovic. Gansius Corallor. Histor. cap. 2. Thom. Nicolus in lib. de Gemm. part. 3 cap. 37. & alii.* Nos dicimus corallia lapideam seu saxeam in fruticis speciem concretionem, non casu, sed naturæ ordinatione sub aqua marina generatam ex succo lapide scibili (sive tincturæ, sive menstrui rationem habeat) semine petroso specifico imprægnato. Eorum materia remota aqua est, quæ seminis petrosi, fluxu maturato coralliorum corpus constituentis, figurâ & motu apta reddita fuit, ut stabile indè & solidum corpus illorum prodeat. Coralliorum productionem *Alexander Achilles in Libro Germanico de Causis terræ motûs & mineral.* exhalationibus auri; margaritarum verò argenti vaporibus, qui è terris subjectis, istarum minerarum feracibus, evchuntur, adscribit. In cujus rei fidem experimentum adfert de virgula venarum argentiferarum indice, quæ ad uniones vel ostrea, æque ut argentum, se inclinaverit. Hæc utut se habeant, certè magna affinitas ratione virtutis cardiacæ auro cum corallis, & respectu cerebri, margaritis cum argento est.

Erunt ergò Corallia saxei frutices, habentes, ut  
&



& aliæ gemmæ, vim vegetativam, eò quòd crescant; hinc etiam sæpius instar arbusculæ videtur. Nascuntur mollia in fundo maris, & ut arbusculæ, crescunt, vegetabiliq; vitâ vivunt; a st cum in aërem liberum fuerint producta, licet magnitudinem & figuram suam retineant, in lapideam concretionem indurescunt, ut non amplius ad vegetabilia, verum potius ad mineralia reducantur. In pelago igitur germinant, extra ipsum autem perfectam formationem assequuntur. Nec huic corallorum mollium germinationi sub aquis obstat rapidus maris motus; quamvis enim ventorum truculentia in superioribus aquæ partibus libidini eorum expositis, vastos ciere fluxus possit, vehemens tamen illa agitatio in partibus profundioribus, quæ à vertice sunt remotiores, per gradus diminuitur. Confer. Nobiliss. *Robertus à Boyle in Relat. de Fundo Maris sect. 3.* Post eorum extractionem autem durities oritur ab ambientis aëris sale æthereo, sive centrali quod succi illius, lapidifico spiritu turgidi, molliem in perfectum saxum convertere aptum natum est; quod tamen corallia in aquis tandem etiam perfectam formationem adepta planè lapidescant, nullum est dubium, invalescente spiritu lapidifico, & indurante eadem, ut perfectissimam suam acquirant substantiam. Habemus simile naturæ exemplum in succino, quod allatam sententiam de corallorum in mari mollietate, & illorum in aëre duritie confirmat. Illud interdum molle ex mari extrahitur, & in aëre induratur. Exempla alia, quæ apud *Gassendum, Boylenm* & alios leguntur, brevitatis ergò tacemus. Vid. *Frid. Hoffmanni Clav. Pharmaceutic. Schroderian. lib. 3. cap. 6.*

Corallorum, ratione colorum, variæ sunt differen-



rentiæ; alia enim rubra sunt, alia nigra, viridia, subflava, cinerea, fusca, aliove mixto colore ornata. Cæteris omnibus præferuntur rubra, quæ hîc ventilamus. Hæc rutilante Cinnabaris mineralis colore sese commendant, & masculi nomine veniunt. Palescentes fœminæ nomen habent. Rubra jam in mari *Tyrrheno* & *Siculo* passim reperiuntur, & *Neapolim* adferuntur, ubi poliuntur. Coloris rubri incunabula in corallis prædominantis communiter ex ære, tanquam fonte realium omnium colorum deducunt Physici & Medici. Confer. *Ath. Kircheri Mund. Subterr. lib. 9. sect. 3. cap. 6. P. I. Faber in Panchym. lib. 4. cap. 25.* Verùm ad hanc sententiam brevibus dicimus, reales ac permanentes colores ex corporibus metallicis, v. gr. *Ærio*, *Stæ*, *Ïno*, &c. extrahi, absque vel *Ærii*, *Θ* *lis* vel *Æris* additione vel subtractione, & ex diversis corporibus, quæ singula seorsim coloris sunt expertia, momento temporis colorem valdè saturatum generari, imò unum sæpè colorem in alium transmutari, ut statuere causam habeamus sufficientem, colores nonnisi vel ex naturali, vel merè mechanica texturæ in minutis corporum partibus mutatione, vel à textura, ex coitione diversi generis corpusculorum emergente, dependere, adeò ut veri colores planè de novo generari & planè aboleri queant, uti videre licet apud *Renat. Cartesium in Dioptr. cap. 1. §. 8. Anton. Deusingium in Exam. pulv. sympathetic. pag. 293. & in Theatr. Natur. Univers. part. 1. diss. 3. quest. 1. Digbaum de corp. Natural. cap. 31. pag. 349. Robertum à Boyle in Chymist. sceptic. part. 5. pag. 213. & in Tr. de coloribus.* Jam quod colorem corallorum rubrorum concernit, itidem non à ære, cujus ne granum quidem inest, nec per mechan-

cam



cam ejus separatio à corallis demonstrari potest, deducimus, sed ex nuda naturali textura diversarum partium figuræ & illarum coalitione. Quæ textura coralliorum rubrorum sæpè ab atomis & effluviis ex corpore gestantium cachecticorū vel cacochymicorum emanantibus, & in porulos eorum penetrantibus invertitur, ut pallore inficiantur, contra verò effluvia ex sanguine hominis sani expirantia rutilantem illorum colorem potius conservant & adaugent.

Et hæcce corallia rubra non determinatum habent locum, neque rupibus neque faxis & petris determinatè adhærent, sed adnascuntur etiam lateribus, ossibus, tabulis ligneis, ferramentis, quæ cum corallis sæpius extrahuntur, imò & ex duro delphini corio corallia propullulârunt. Sic *Pisis Dux Hetruria* in suo Rarithecio cranium habet humanum, ex quo corallina planta excrevisse spectatur.

Omnis illorum virtus dependet ab occulto alcali, cujus beneficio acidum præter naturale in massa sanguinea præcipitant: nec dubium, quin singulari etiam proprietate spirituum vitalium substantiam confortent, illorumque tenorem conservent.

Tandem à Cinnabari minerali distinguuntur Schistus & Pyrites. Schistus, *Græcis λίθος σκιστός*, lapis scissilis, dictus, friabilis & scissilis est; undè nomen habet. Hunc & hæmatiten cognationem habere dicunt *Plinius hist. nat. lib. 36. cap. 20.* & *Salmasius in Exerc. ad Solinum pag. 408.* & hæmatiten discernere venas rubentes, & quòd sit naturâ friabilis. Differt tamen hic ab illo, quòd Schistus sit pallidior & crocei coloris, ac friabilis, surâpte naturâ fissilis, concreto & alterno cohærentium



venarum adhæſu armoniaco ſali ſimilis. Aſt hæmatites venis rubentibus friabilis eſt & ſanguineus: imò naturæ ſtrialis eſt. Crocei hic lapis ſchiſtus coloris eſt, ſi optimus fuerit; aliàs nigricat, laminas habens tenues, invicem hærentes, ut lapis ſpecularis, ſplendentes & perſpicuas, per quas ſi ſol inſpiciatur, videtur croceus. Talci quædam ſpecies videtur quidem, verùm hæc ratione à talco differt, quòd in rectas laminas ſcindatur; talci verò laminæ flexiles ſunt varioque modo complicatæ. Ex *Sotaco* ſchiſtum anthraciten vocari, naſcique in *Africa* nigrum, attritumque aquariis cotibus, reddere ab ea parte, quæ fuerit à radice, nigrum, ab altera croci colorem utilemque eſſe oculorum medicamentis aſſerit *Plinius* l. c. In *Bohemia* reperitur: *Romæ* in *Vaticano*, ac in *Montacuto* prope *Anglarium*; cujus montis cacumen ex hoc lapide conſtat. *Cæſalpinus* lib. 2. de *Metall.* c. 58.

Lapidem hunc ſchiſtum talco & ſelenitidi, ſive lapidi ſpeculari valdè affinem facit *Gualt. Charleton Onomaſtic. Zoic. & Mantiff. de Fossil. gener. pag. 255.* album item, perſpicuum fermè in laminas ſibi invicem cohærentes ſciſſilem; eumque reperiri ſcribit in fodinis argenteis *Norwegia*, illique venas argenti ita innafci, ut purum per ejus corpus ramulis eleganter diſtinctum perreptet.

Et hæc ratione ſchiſtus non croceus ſolùm & niger, ſed albidus quoque, vel potius cinereus erit. In tali lapide fiſſili cinereo conſpici *Minium* naturale bractearum more, ac interdum etiam in lapide candidiſſimo metallico benè obſervarunt *Georg. Fabricius* apud *Conrad. Geſnerum obſ. de Metall. pag. 10.* & *P. Albinus Chron. Miſn. Metall. tit. 16. fol. 128.* Ubi tamen ſchiſtus non eſt ipſum *Minium*, ſed hoc illi inhæret.



Lapis hic, teste *Plinio l. c. & Dioscoride lib. 5. cap. 102.* oculorum lachrymis in lacte muliebri proficit, proci- dentesque oculos præclare cohibet.

Pyrites dicitur, vel quod ex eo ignis excutiatur; vel quòd ignei sit coloris; *Arabibus* marcasita & Zeg nigrum; aliis lapis luminis & marcasita cupe- rosa; item lapis ærarius appellatur. Hunc propriè pyrimachum dictum putant nonnulli, quod igni repugnet. Nam in ardentibus coniectus fornaces, fluit; & ubi semel defluerit in catinum, mox rur- sus concrefcit, & durefcit. In fodinis metallicis ut plurimum reperitur, metallis quandoque permix- tus, quandoque iis destitutus: & variis figuris lu- sum naturæ ostentans. Purus lapis non est, sed aut metalli, aut alterius cuiusdam materiæ quippiam in se continet.

Ejus species variæ recensentur. Pyrites enim (1) argentei coloris est, qui argentum continet & æs, modò solum argentum, modò solum æs, modò argentum & æs simul, modò argentum & plumbum nigrum, modò plura metalla, modò omninò steri- lis reperitur. Pyrites autem ille videtur plus argenti vivi reliquis speciebus habere. (2) Aurei coloris, majoribus constans granis. (3) Aureus tessellatus, ex variarum figurarum politis constans tessulis, nunc majoribus, nunc minoribus, maxima ex parte quadratis. (4) Aureus granulatus, granis constans inæqualibus, angularibus, aureis, quibus quiddam cœrulei est admixtum. (5) Ex auro & argento mi- stus, granis majoribus. (6) Cinereus, cum marmo- ris albi & grisei frustulis interspersis. (7) Varius, solidiori constans materiâ, in quo cernere licet fla- vedinem auri, candorem argenti, rubedinem æris, nigredinem ferri, purpureum præterea, cœlesti- num-



numque, aliosque colores tantâ varietate inter se mistos, ut naturæ lusum in coloribus miscendis mirari non satis possimus. Vid. *Martini Rulandi Lexic. Chymic. à pag. 393. ad 396. Guil. Johnsoni Lexic. Chymic. part. I. pag. 188. 189. & seq. Gualt. Charletonis Onomastic. Zoic. & Mantiss. de Fossil. gener. pag. 243. & 301.*

Pyrites hic silicis species est. Silex autem durissimum genus saxi est, vel marmore durius, extrinsecus leve. *Germanis* dicitur *Riesling / Rieselstein*. Ejus differentiarum plurimæ sunt. Alii enim sunt liquabiles, & plerumque foris albi pellucidique, quos *Germani* *Flußsteine / weisse Riesling / Bachsteine* vocant. Alii prorsus opaci sunt. Alii prorsus diaphani. Alii ita duri, ut ex iis ignis excutiatur; hinc & pyrites dicuntur, *Germ. Feuerstein*. Alii sunt solares, qui prope aurifodinas *Goldkranachii* & aliis in locis reperiuntur, & quàm optimè medicamentorum præparationibus inserviunt. Alii sunt *♂*tiales, qui prope ferri fodinas inveniuntur. Modum novit *Helmontius pag. 120. §. 95.* quo in silices lumen solis transferri potest, solâ silicis præparatione, ut extra solis præsentiam sub densissimis tenebris lumen illud acquisitum aliquantisper permaneat, iterumque hauriatur lumen nova silicis expositione ad solem diurnum, licet obnubilum. Sicuti de Lapide Phengite idem habet *Robertus à Boyle de systematic. vel cosmic. rerum qualitat. cap. 8.* Existunt sanè in aëre certa quædam subtilia corpuscula, parata & disposita, ut se insinuare queant poris alterius corporis, ita dispositi, ut illorum admittat impressionem vel actionem, imprimis, si cum illis concurrant aliæ nondum observatæ causæ, & stabilitæ in hoc universo leges.

Cùm



Cum verò pyrites ut plurimum de metallis participet, aut metallorum variorum fertilis sit, aut alterius cujusdam materiæ quippiam in se contineat,  $\text{S}$ urio &  $\text{F}$ urè in primis præ reliquis gemmarum & lapidum speciebus illum gaudere censemus. Et sic quoque, teste *Martino Rulando Lexic. Alchem. pag. 458.* quinque  $\text{F}$ uris species ex pyrite excoquuntur. Prima species est coloris argenti rudis, rubri pellucidi. Altera est coloris argenti vivi. Tertia est coloris sandarachæ nativæ. Quarta similis  $\text{S}$ urio sublimato & pulverisato est. Quinta colore nigro est, ut lapilli nigri, è quibus excoquitur plumbum album.

Vim possidet pyrites calefaciendi, siccandi, discutendi, digerendi, adeoque emplastris digerentibus admiscetur. Quomodo urendus & lavandus pro medicina, docet *Dioscorides lib. 5. cap. 89.*

Multum ergò hosce lapides à Cinnabari minerali differre ex jam dictis satis liquet. Colore quodammodo conveniunt, ast in aliis multum discrepant. Accedit, quòd ex Cinnabari nativa  $\text{F}$ ur &  $\text{S}$ urius manifestò extrahantur, ipsaque in  $\text{S}$ urium reducatur, cum tamen ex lapidibus hisce ne granum quidem  $\text{F}$ uris,  $\text{S}$ ilis &  $\text{S}$ urii extrahi queat;  $\text{F}$ ur &  $\text{S}$ il, quæ ex iis arte spagyricâ eliciuntur, non essentialia, sed supposititia sunt. Et quamvis pyrites, metallis turgidus,  $\text{F}$ ur &  $\text{S}$ urium suppeditet, hisce tamen orbatus nihil eorum exhibet. Et quis

unquam etiam hisce lapidibus argenti vivi micas internitentes

vidit?